

Antrenörlerin Meslek Etiği Davranışlarına İlişkin Antrenör ve Sporcu Görüşleri*

Burakcan KAYIR^{1†}, Oğuz ÖZBEK¹

¹Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 27.01.2021

Kabul Tarihi: 23.04.2021

DOI: 10.25307/jssr.869391

Online Yayın Tarihi: 30.06.2021

Öz

Bu çalışmada antrenörlerin antrenörlük meslek etiği ele alınmıştır. Araştırmada nicel yöntem kullanılmıştır. Araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın evreni, antrenörlük belgesine sahip kişiler ile bu branşlarda lisanslı sporculardan oluşmuştur. Örneklem ise, 391 antrenör ve 411 sporcudan oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak Kayır ve Özbek (2019) tarafından geliştirilen Antrenörlerin Meslek Etiği Davranışları Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Verilerin normal dağılmadığı görülmüş ve bu nedenle non-parametrik testler kullanılmıştır. İkili gruplar için Mann Whitney U testi, ikiden fazla gruplar için Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, antrenör ve sporcular, antrenörlerin meslek etiğine uygun davranışlar gösterme konusunda farklı düşünmektedirler. Spor yaşı büyük ve eğitim düzeyi daha yüksek olan sporcular, spor yaşı küçük olan ve eğitim düzeyi daha az sporculara göre, antrenörlerin meslek etiğine daha az uydıklarını belirtmiştir. Kadın antrenörler, erkek antrenörlere göre meslek etiğine daha çok uydıklarını belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: İş Ahlakı, Spor Etiği, Antrenörlük Etiği.

Coaches and Athletes' Views on Professional Ethics Behaviors of Trainers

Abstract

In this study, coaching professional ethics of the trainers were discussed. Quantitative method was used in the research. The study is a survey research. The population of the research consists of people who have a coaching certificate and athletes licensed in these branches. The sample consisted of 391 trainers and 411 athletes. As a data collection tool, the Professional Ethics Behavior Scale of Trainers developed by Kayır and Özbek (2019) was used. The skewness and kurtosis values of the data were examined. It was observed that the data were not distributed normally and therefore non-parametric tests were used. Mann Whitney U test was used for paired groups and Kruskal-Wallis test for more than two groups. According to the results of the research, trainers and athletes think differently about showing behaviors in accordance with the professional ethics of the trainers. The athletes with higher sports age and higher education level stated that their coaches obey the professional ethics less than the athletes with lower sports age and lower education level. Female trainers stated that they comply with professional ethics more than male trainers.

Keywords: Professional Ethics, Sports Ethics, Coaching Ethics.

* Bu çalışma, Burakcan KAYIR'ın Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nce kabul edilen "Antrenörlerin Meslek Etiği Davranışlarına İlişkin Antrenör ve Sporcu Görüşleri" başlıklı Yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

† Sorumlu Yazar: Burakcan Kayır, E-posta: burakcankayir@gmail.com

GİRİŞ

Bu çalışmada antrenörlerin antrenörlük meslek etiği ele alınmıştır. Antrenörlük; bireysel ya da takım sporlarında, performansın planlı olarak iyileştirilmesi, kişileri ya da takımları spor müsabakalarına hazırlayan kapsamlı, geniş ve çok-amaçlı bir süreci içeren meslektir. Ayrıca bir antrenör eğitici görevinin yanında sporun içindeki liderlik rolünü üstlenir (Lyle ve Cushion, 2016: 47). Antrenörlük, spor fizyolojisi ve psikolojisi, biyomekanik, beden eğitimi ve spor yönetimi gibi, spor bilimlerindeki birçok farklı branş ve konudan beslenerek, kendi içinde özelleşmiş bir yapıya sahiptir. Antrenörlük düşünsel bir eylemdir; özünde sıklıkla “doğru karar verme” ve “en uygununu seçme” yaklaşımını barındırır (Taylor, 2006: 8). Her meslekte olduğu gibi, antrenörlerin mesleki davranışları da etik açıdan ele alınarak değerlendirilmektedir.

Mesleki etik, mesleğin değeri ile ilgili bir dizi tutum olarak tanımlanabilir. Meslek etiği ekonomiyi, verimliliği, güvenliği, sağlık ve temizliği, mahremiyeti, kültürel ve sosyal gelişimi, huzuru, çevreyi korumayı ve geliştirmeyi amaçlar ve herkese ayrımcılık yapmaksızın eşit fırsatlar sunmayı amaç edinir (Naagarazan, 2006: 5). Meslek etiği kuralları mesleğin bir temsilcisi olarak mesleğe mensup kişiler tarafından gerçekleştirilmesi gereken davranışlardır. Bu kuralların amacı mesleğin bütünlüğünü korumaktır (Street, 2002). İlgili meslekte gerçek bir profesyonel olarak tanımlanmak için; mesleğin gerektirdiği sorumlulukların ve toplumca duyulan beklentinin karşılanması gerekmektedir (Martin, 2015). Bu beklentilerin karşılanması için oluşturulan mesleki etik kodları, o meslek mensuplarından hizmet alanları korumak, uygulayıcılara rehber olmak ve kurumların mesleki statüsünü sağlamlaştırmak amacıyla profesyonel meslek grupları tarafından oluşturulur (Corey, 2007’den akt; Behun, 2008: 10).

Etik, var olan ahlaki davranışların barındırdığı yargıları inceler (Nuttall, 1997: 15). Etik, ahlaki hareketlerin teorik temellerinin araştırıldığı hem analitik hem de bilimsel bir çalışma türüdür (Lumpkin, Stoll ve Beller, 2003: 4). Eğer etik davranış diye bir olgu olmasaydı tüm ahlaki kıyaslamalar amaçsız kalırdı. Etik ilkelerin ve ahlaki standartların bir yerde insan davranışlarını etkilemesi gerekir. İnsanlardan beklenen ve önerilen davranışlar sıklıkla doğru-yanlış, iyi-kötü, haklı-haksız gibi karşılaştırmalarla değerlendirilir (DeSensi ve Rosenberg, 1996: 42).

Spor, ahlak ile paralel ilerleyen ve dolaylı yoldan da ilişki içerisinde bulunan bir kavramdır. Belki de sporun en ayırt edilebilir niteliği, özünde ve içerisinde sahip olduğu ilkeler gereği kendisinin de bir ahlaki temsil etmesidir (Erdemli, 2002). Spor genellikle katılımcıların yaşam becerilerini öğrenmeleri için ideal bir yer olarak övgüler almaktadır. Bununla birlikte, “kazanma-merkezli” spor kültürüyle ilgili kaygılar, spordaki etik davranışları araştırmayı teşvik etmiştir (Thompson ve Dieffenbach, 2015). Sporun; etik değerleri desteklemesine, öz-saygının gelişmesine ve başkalarına saygı gösterilmesine, toplumu güçlendirebileceğine, sosyalleşmeyi ve sağlıklı yaşam tarzını artırabileceğine inanılmaktadır. Ancak sporun bunların tam tersine negatif bir etkide bulunabileceğini ve sporda etik dışı davranışlar olarak kabul edilen sporda şiddeti, dopingi, hileyi, şikeyi ve ne pahasına olursa olsun kazanma mantığını da teşvik edebileceği de unutulmamalıdır. Bu önemli nokta, sporun etik ve değerlerin geliştirilmesi amacı ile araç olarak yararlanılmasında yer alan beden eğitimi öğretmeni, antrenör, sporcu, spor yöneticisi, hakem, taraftarlar gibi paydaşlara bağlıdır (Rosa, 2015).

Antrenörlük meslek etiği ilkelerinin temel amacı ise kamuya ve spora yarar sağlamak, uygulamayı en faydalı hale getirmek, mesleğin itibarını korumak, üyelerini disiplinli tutmak,

antrenörlerin çalışmalarında karşılaşılabilecekleri etik ikilemlere yönelik davranışlarına rehber ve kaynak olmaktır (Campbell, 2000). Etik ilkeler antrenörlüğün bir meslek haline gelmesi ve bağımsızlaşmasında önemli rol üstlenmiştir. Etik ilkeleri bilen ve uygulayan antrenörler topluma ve spor kamuoyuna güven verirler (Travers ve Rebore, 2000: 14). Özünde bir ahlakın yansıtıcısı konumundaki antrenörlerden meslek ve toplumdan beklenildiği üzere davranışları beklenir. Sporcularla arasında doğru ve pozitif bir ilişki sağlamalı ve bu kurduğu ilişkide hem özsaygı hem de mesleğine saygı ile hareket etmelidir (Potrac, Jones ve Armour, 2002).

Antrenörler sporcularda karakter gelişimine doğrudan etki yaptıklarını bilmeli, sportmenliği aşılacak, iyi bir karakter oluşumuna aracı olmak gibi bir dizi beceriye sahip olmalıdırlar. Ayrıca sporculara etik ve ahlaki davranışın önemini de öğretmek zorundadırlar (Stewart, 2014). Antrenörlerden etik davranışları yalnızca belli bir bransa özgün kurallara uyulup uyulmadığını gözlemlerken beklenmez. Her antrenör bunun yanında haksız kazanç elde etmemeyi benimsemeli ve aslında spor için somut olarak yazılı olmayan kurallara da uymalıdır (Sabock ve Sabock, 2011). Antrenör, bazen sakat bir oyuncunun kazanmak için oynatılıp oynatılmaması, rakipleri sindirmek (bilinçli zarar vermek), sporcuları sınırlarının ötesinde zorlamak ve sporcusu ile arasında gelişmeye açık cinsel veya duygusal ilişkiler gibi etik ikilemlerle karşı karşıya kalabilirler (Drewe, 2000). Antrenörlerin meslek etiğine uygun davranışlarından bazıları şunlardır; Sporcularına karşı sözlü ve fiziksel saldırıda bulunmamak, doping ve şikeden uzak tutmak, sporcularına karşı cinsel ve duygusal yakınlıktan kaçınmak, rakip, hakemler, taraftarlar gibi sporun içinde olan paydaşlara karşı saygılı davranmak ve tahrik etmemek, sporcularına karşı adaletli davranmaktır (Özbek, 1999). Kanada Antrenör Birliği'nin (Coaching Association of Canada, 2018) belirlediği etik ilkeler ise beş temel ilke etrafında toplanır. Bunlar: fiziksel güvenlik ve sporcuların sağlığı, antrenörlük sorumluluğu, ilişkilerde doğruluk ve dürüstlük, sporculara saygı ve spora değer vermedir.

Bu çalışmada antrenörlerin meslek etiği davranışları Kant'ın kural (görev) etiği yaklaşımı açısından ele alınmıştır. İnsanların hayatlarının kimi zaman tamamen kurallardan ibaret olduğu düşünülse de kurallar kurumların ya da farklı toplulukların varlığını ve işlevini sürdürmesi için zorunlu koşul olarak görülmektedir (Hitt, 1990). Alman filozof Kant'ın kuramına göre: önceden belirlenmiş bazı davranış kuralları (etik kuralları) vardır ve bu kurallar herkesi kapsayan bir evrensellik içindedir (Ertürk, 2019). Kural (görev) etiği, davranışların net bir şekilde doğru veya yanlış olarak sınıflanabileceğini ve etik açıdan eylemlerin sonuçlarının değil, o eylemleri yapmaya iten içsel niyetin önemini vurgular (Erol, 2012). Sonuçlara odaklanmayan deontolojik teoriler; iyi ve faydayı gözetmenin önemli olduğunu ancak sadece bunun peşinde koşmanın görev ve adalet sorumluluklarını ihlal etmek olacağını savunur. Bu bağlamda Kant'ın etik teorisi, görevlerimizi yerine getirmenin önceliğini savunur. Belirli görevlerin gerekli olup, diğer hususların önüne geçtiğini gösterir (Ward, 2011). Kant'ın görevleri: yasakları, izinleri, gereklilikleri ve önemli davranış türlerini belirleyen ahlaki kurallar anlamına gelmektedir (Wood, 2008). Kant, ahlaki prensiplerin tamamen rasyonel temellere dayandırılması gerektiğini savunur. Kural etiği, erdemli davranışın ilkelere göre davranmak olduğunu ve insanların duruşlarını bu ilkelerle sağlayıp kendilerini kurallarla sınırlandırmaları gerektiğini, bireylerin kendilerini başkaları ile değil kusursuzluk ile kıyaslaması gerektiğini, bireylerin davranışlarını ahlaki kurallara göre düzenlemesi gerektiğini ve diğer insanlara karşı asla bir araç olarak değil amaç olarak bakılması gerektiğini söyler. Bu anlamda etik kurallar bireylerin kendi davranışlarını değerlendirebileceği standartlar olarak hizmet eder. Bir kişinin hayatında etik kurallara uyma düzeyine bakarak, o kişinin iyi bir hayat

yaşayıp yaşamadığı söylenebilir. Kurallar, yapılan iş ya da içinde bulunulan ortamın devamlılığının doğru biçimde sürmesine yardımcı olurken, kural etiği yapılan davranışların ahlaki açıdan uygunluğunun denetlenmesini savunur (Hitt, 1990). Davranışları kural-odaklı olan kişiler yalnızca belirlenmiş ve kabul görmüş kurallara göre hareket etmeyi amaç edinirler ve sonuçlara değil kurallara odaklanırlar (Kidder, 2009). Antrenörlerin uyması gereken meslek etiği davranışları, onların yapmaları ya da yapmamaları istenilen kurallardan oluşur.

Antrenörlük meslek etiği ile ilgili alanyazında yapılmış çalışmalar vardır (Healey, 2015; Hardman ve diğ., 2010; Drewe, 2000; Hamilton ve LaVoi, 2017; Haney ve diğ., 1998; Karakoç ve diğ., 2011; Çeviker, 2013). Avustralya Spor Komisyonu tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, antrenörlük meslek etiği ile ilgili sıklıkla karşılaşılan davranışlar, sporculara karşı önyargı, adam kayırma ve hakkaniyetsiz davranma, ne pahasına olursa olsun kazanma mantığı olduğu saptanmıştır (Healey, 2015). Hardman, Jones ve Jones (2010), antrenörlerin kişilik tarzları, antrenörün davranış biçimleri ve antrenörlüğün amacı ve nasıl olması gerektiğini incelemiştir. Drewe (2000), çalışmasında antrenörlere görevlerinde en çok karşılaştıkları etik ikilemlerin neler olduğunu sormuş ve antrenörlerin bu ikilemlere karşı ürettikleri çözümleri saptamıştır. Hamilton ve LaVoi (2017) çalışmasında antrenörlerdeki etik değerlerin gelişimini anlayabilmeyi amaçlamıştır (Hamilton ve LaVoi, 2017). Haney, Long ve Howell-Jones yaptıkları çalışmada Kanada Profesyonel Antrenörlük Kurulu tarafından geliştirilen etik ilkelerin kapsamını ve geçerliğini belirlemek için antrenörlerin sporla ilgili etik kaygılarını incelemişlerdir (Haney, Long ve Howell-Jones, 1998). Karakoç ve diğerleri (2011) yaptıkları çalışmada antrenörlerin genel olarak etik kural ve ilkelere uygun davrandığını tespit etmiştir (Karakoç vd., 2011). Çeviker'in (2013) çalışmasında, futbolcular antrenörlerini, mesleki bilgi düzeyi, antrenman planlanması, yetkisini kötüye kullanma, sporculara karşı saygılı davranma, sporcuların performanslarına zarar verme, sigara kullanma konularında yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir.

Sporun devamlılığı ve gelişmesinde oldukça önemli bir role sahip olan antrenörlerin meslekleri ve rollerinden beklendiği gibi, antrenör meslek etiği ilkelerine uygun davranıp davranmadıklarını saptamak: spordaki etik dışı davranışlar konusunda antrenörlerin pozisyonunu belirlemek için önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, antrenörlerin meslek etiği davranışlarına uyma düzeylerini antrenör ve sporcu görüşlerine göre değerlendirmektir. Spordaki önemli paydaşlardan biri olan antrenörlerin meslek etiği davranışlarına uyma düzeylerinin bilinmesinin, antrenörlerden hizmet alan kişilerin memnuniyetinin ve verilen hizmetin niteliğinin artırılmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Araştırmada antrenörlerin meslek etiği davranışları, antrenör ve sporcuların görüşlerine, antrenörlerin cinsiyetlerine göre, sporcuların spor yaşı, eğitim durumu ve spor türü değişkenlerine göre incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modelinde tasarlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, atletizm, basketbol, güreş, hentbol, tekvando, tenis, yüzme, voleybol ve vücut geliştirme ve fitness branşlarında Türkiye genelinde antrenörlük belgesine sahip kişiler ile bu branşlarda Ankara'daki lisanslı sporcular oluşmuştur. Araştırmanın olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden olan kolayda örneklem yolu seçilmiştir. Dokuz farklı branştaki Ankara'daki 134426 lisanslı sporcu ve 75925 antrenör araştırma evreni içinde yer almaktadır. Örneklem sayısını belirlerken 0.05 tolerans gösterilebilir hata için, 75925 antrenör ve 13426 kişilik sporcu evreninden alınacak sayının alt sınırı, sporcular için 384 kişi ve antrenörler için 384 kişi olarak saptanmıştır (Ural ve Kılıç, 2011). Ölçme aracı toplam 802 kişiye (391 Antrenör, 411 Sporcu) uygulanmıştır.

Çalışmaya katılan antrenör ve sporcu sayıları incelendiğinde; antrenörlerin %57,3'ünün kadın (167 kişi), %42,7'sinin erkek (224 kişi), %41,7'sinin lise mezunu (163 kişi), %58,3'ünün lisans mezunu (228 kişi), %57,5'inin bireysel branş antrenörü (225 kişi), %42,5'inin takım branşı antrenörü olduğu saptanmıştır. Sporcuların %38,4'ünün kadın (158 kişi), %61,6'sının erkek (253 kişi), %56'sının lise mezunu (230 kişi), %44'ünün lisans mezunu (181 kişi), %60,6'sının bireysel branş sporcusu (249 kişi), %39,4'ünün takım branşı sporcusu (162 kişi), %22,1'inin 0-4 yıl arası spor yaşına (91 kişi), %31,1'inin 5-9 yıl arası spor yaşına (128 kişi), %21,4'ünün 10-14 yıl arası spor yaşına (88 kişi) ve %25,3'ünün 15 yıl ve üzeri spor yaşına (104 kişi) sahip olduğu saptanmıştır.

Araştırma Yayın Etiği

Araştırma için, Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'nun 67 Sayı ve 06/02/2019 tarihli kararı ile araştırmanın etik uygunluk onayı alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak Kayır ve Özbek (2019) tarafından geliştirilen Antrenörlerin Meslek Etiği Davranışları Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek maddelerinin değerlendirilmesi 5'li Likert tipi (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) derecelendirme ile yapılmıştır. Ölçekte, dört alt boyutta 19 madde bulunmaktadır. Profesyonellik boyutunda 9 madde, (örnek: "sporda dürüstlüğü, kazanmaya tercih etme"), saygı boyutunda 4 madde, (örnek: "hakem kararlarına saygı gösterme"), sorumluluk boyutunda 3 madde, (örnek: "sporcuları ve kendini şikeye karşı koruma"), hoşgörü boyutunda 3 madde, (örnek: "başarısız sporcusuna anlayış gösterme") yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizine geçmeden önce verilerin normal dağılımı saptamak için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır (Tablo1). Çarpıklık ve basıklık değerleri ± 1 sınırları arasında ise verilerin normal dağıldığı kabul edilir (Büyüköztürk, 2019: 40). Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, verilerin normal dağılmadığı görülmüş, bu nedenle non-parametrik testler kullanılmıştır. İkili gruplar için Mann Whitney U testi, ikiden fazla gruplar için Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Kruskal-Wallis testi sonucu gruplar arasında fark bulunması durumunda farklı olan grubu bulmak için Dunn's çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır.

Tablo 1. Çarpıklık ve basıklık değerleri

Boyutlar	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach's Alfa
Profesyonellik	4,49	,620	-1,647	2,773	.92
Saygı	4,42	,623	-1,457	2,336	.81
Sorumluluk	4,69	,549	-2,360	6,210	.80
Hoşgörü	4,31	,731	-1,102	,831	.77
Toplam	4,48	,569	-1,625	2,894	.95

Verilerin güvenilirliği için Cronbach's Alfa iç tutarlık katsayısına bakılmıştır. Ölçek geneli için iç tutarlık katsayısının .95 olduğu, alt boyutların iç tutarlık katsayılarının .77 ile .92 arasında değiştiği görülmüştür. Bu değerlere göre, örneklem grubundan elde edilen verilerin güvenilir olduğu anlaşılmıştır (Tablo 1).

BULGULAR

Tablo 2'de sporcu ve antrenörlerin "antrenör meslek etiği davranışlarına" ilişkin görüşlerinin Mann-Whitney U testi analizi yer almaktadır. Sporcu ve antrenörlerin, antrenörlerin meslek etiği ölçeğinin profesyonellik (U=47802; p<0,05), saygı (U=57864,5; p<0,05), sorumluluk (U=52996,5; p<0,05), hoşgörü (U=56926,5; p<0,05) alt boyutlarına ve ölçek geneline ilişkin (U=52004,5; p<0,05) görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Sporcu ve antrenörlerin meslek etiği davranışlarına ilişkin görüşlerinin Mann-Whitney U testi analizi

Boyutlar	Grup	N	$\bar{x}$	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Profesyonellik	Sporcu	411	4,25	322,31	132468,0	47802,00	0,000*
	Antrenör	391	4,74	484,74	189535,0		
Saygı	Sporcu	411	4,24	346,79	142530,5	57864,50	0,000*
	Antrenör	391	4,62	459,01	179472,5		
Sorumluluk	Sporcu	411	4,51	334,95	137662,5	52996,50	0,000*
	Antrenör	391	4,88	471,46	184340,5		
Hoşgörü	Sporcu	411	4,11	344,51	141595,5	56929,50	0,000*
	Antrenör	391	4,52	461,40	180407,5		
Toplam	Sporcu	411	4,28	332,53	136670,5	52004,50	0,000*
	Antrenör	391	4,69	474,00	185332,5		

*p<0,05

Tablo 3'te antrenörlerin "antrenör meslek etiği davranışlarına" ilişkin cinsiyete göre görüşlerinin Mann-Whitney U testi analizi yer almıştır. Kadın ve erkek antrenörlerin, antrenörlerin meslek etiği ölçeğinin profesyonellik (U=14687; p<0,05), saygı (U=14346; p<0,05), sorumluluk (U=16614,5; p<0,05), hoşgörü (U=15846; p<0,05) alt boyutlarına ve ölçek geneline ilişkin (U=14550; p<0,05) görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır.

Tablo 3. Antrenörlerin cinsiyete göre antrenör meslek etiği davranışlarına ilişkin görüşlerin analizi

Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Profesyonellik	Kadın	167	4,81	220,05	36749,0	14687,00	0,000*
	Erkek	224	4,70	178,07	39887,0		
Saygı	Kadın	167	4,70	222,10	37090,0	14346,00	0,000*
	Erkek	224	4,55	176,54	39546,0		
Sorumluluk	Kadın	167	4,92	208,51	34821,5	16614,50	0,007*
	Erkek	224	4,85	186,67	41814,5		
Hoşgörü	Kadın	167	4,61	213,11	35590,0	15846,00	0,007*
	Erkek	224	4,46	183,24	41046,0		
Toplam	Kadın	167	4,76	220,87	36886,0	14550,00	0,000*
	Erkek	224	4,64	177,46	39750,0		

*p<0,05

Tablo 4'te sporcuların branşlarına göre, antrenörlerin meslek etiği davranışlarına ilişkin görüşlerinin Mann-Whitney U testi analizi yer almıştır. Bireysel ve takım sporu yapan sporcuların, antrenörlerin meslek etiği davranışlarının sorumluluk (U=; p>0,05) alt boyutuna ilişkin görüşleri arasında fark olmadığı görülmüştür. Bireysel ve takım sporu yapan sporcuların, antrenörlerin meslek etiği ölçeğinin profesyonellik (U=16724; p<0,05), saygı (U=16881,5; p<0,05), hoşgörü (U=17339,5; p<0,05) alt boyutlarına ve ölçek geneline ilişkin (U=17292; p<0,05) görüşleri arasında ise anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bireysel ve takım sporu yapan sporcuların sıra ortalamaları dikkate alındığında, bireysel spor yapan sporcuların görüşlerinin puan ortalamalarının, takım sporu yapan sporculara göre yüksek olduğu gözlenmiştir.

Tablo 4. Sporcuların branşa göre antrenör meslek etiği davranışlarına ilişkin görüşlerin analizi

Boyutlar	Branş	N	$\bar{x}$	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Profesyonellik	Bireysel	249	4,36	219,84	54739,0	16724,00	0,003*
	Takım	162	4,09	184,73	29927,0		
Saygı	Bireysel	249	4,34	219,20	54581,5	16881,50	0,005*
	Takım	162	4,09	185,71	30084,5		
Sorumluluk	Bireysel	249	4,55	207,07	51560,0	19903,00	0,809
	Takım	162	4,46	204,36	33106,0		
Hoşgörü	Bireysel	249	4,20	217,36	54123,5	17339,50	0,015*
	Takım	162	3,97	188,53	30542,5		
Toplam	Bireysel	249	4,36	217,55	54171,0	17292,00	0,014*
	Takım	162	4,15	188,24	30495,0		

*p<0,05

Tablo 5'te sporcuların eğitim durumlarına göre, antrenörlerin meslek etiği davranışlarına ilişkin görüşlerinin Mann-Whitney U testi analizi yer almıştır. Lise ve lisans mezunu sporcuların, antrenörlerin meslek etiği ölçeğinin profesyonellik (U=14397; p<0,05), saygı (U=16331; p<0,05), sorumluluk (U=17483,5; p<0,05), hoşgörü (U=15830,5; p<0,05) alt boyutlarına ve ölçek geneline ilişkin (U=15316; p<0,05) görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Lise ve lisans mezunu sporcuların puan ortalamaları dikkate alındığında, Lise mezunu sporcuların görüşlerinin puan ortalamalarının, lisans mezunu sporculara göre yüksek olduğu gözlenmiştir.

Tablo 5. Sporcuların eğitim durumlarına göre antrenör meslek etiği davranışlarına ilişkin görüşlerin analizi

Boyutlar	Eğitim	N	$\bar{x}$	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Profesyonellik	Lise	230	4,39	233,90	53798,0	14397,00	0,000*
	Lisans	181	4,08	170,54	30868,0		
Saygı	Lise	230	4,33	225,50	51864,0	16331,00	0,000*
	Lisans	181	4,13	181,23	32808,0		
Sorumluluk	Lise	230	4,59	220,48	50711,5	17483,50	0,003*
	Lisans	181	4,42	187,59	33954,5		
Hoşgörü	Lise	230	4,24	227,67	52364,5	15830,50	0,000*
	Lisans	181	3,94	178,46	32301,5		
Toplam	Lise	230	4,39	229,91	52879,0	15316,00	0,000*
	Lisans	181	4,14	175,62	31787,0		

*p<0,05

Tablo 6’da sporcuların spor yaşına göre, antrenör meslek etiği davranışlarına ilişkin görüşlerinin Kruskal Wallis H testi analizi yer almıştır. Sporcuların spor yaşına göre, antrenörlerin meslek etiği davranışlarının profesyonellik [$\chi^2(3)= 56,731$; p<0,05], saygı [$\chi^2(3)= 41,002$; p<0,05], sorumluluk [$\chi^2(3)= 31,855$; p<0,05], hoşgörü [$\chi^2(3)=40,384$; p<0,05] alt boyutlarına ve geneline [$\chi^2(3)= 49,823$; p<0,05] ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Gruplar arasında farklı olanı bulmak için Dunn’s Çoklu Karşılaştırma testi uygulanmıştır. Dunn’s Çoklu Karşılaştırma testi sonucuna göre, profesyonellik, saygı, sorumluluk, hoşgörü boyutları ve ölçek genelinde 15 yıl ve fazla spor yaşına sahip sporcular, 0-9 arası yıl spor yaşına sahip sporcular göre antrenörlerin, meslek etiği davranışlarına daha az uyduklarını düşünmektedirler.

Tablo 6. Sporcuların spor yaşına göre antrenörlük meslek etiği davranışlarına ilişkin görüşlerin analizi

Boyutlar	Süre	N	$\bar{x}$	Sıra ortalaması	Sd	X ²	p
Profesyonellik	0-4 Yıl	91	4,63	270,69	3	56,731	,000*
	5-9 Yıl	128	4,36	223,58			
	10-14 Yıl	88	4,10	175,84			
	15 Yıl ve Üzeri	104	3,92	153,28			
Saygı	0-4 Yıl	91	4,59	264,90	3	41,002	,000*
	5-9 Yıl	128	4,29	214,96			
	10-14 Yıl	88	4,12	182,50			
	15 Yıl ve Üzeri	104	3,98	163,32			
Sorumluluk	0-4 Yıl	91	4,72	244,23	3	31,855	,000*
	5-9 Yıl	128	4,63	222,30			
	10-14 Yıl	88	4,46	196,68			
	15 Yıl ve Üzeri	104	4,24	160,37			
Hoşgörü	0-4 Yıl	91	4,49	261,18	3	40,384	,000*
	5-9 Yıl	128	4,17	217,71			
	10-14 Yıl	88	4,00	187,07			
	15 Yıl ve Üzeri	104	3,79	159,32			
Toplam	0-4 Yıl	91	4,61	268,05	3	49,823	,000*
	5-9 Yıl	128	4,36	220,39			
	10-14 Yıl	88	4,17	180,83			
	15 Yıl ve Üzeri	104	3,98	155,28			

*p<0,05

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonuçlarına göre, antrenör ve sporcular, antrenörlerin meslek etiğine uygun davranışlar gösterme konusunda grup değişkenine göre farklı düşünmektedirler. Benzer şekilde, Drewe (2000) antrenör ve sporcuların, yaşadıkları etik ikilemler ve bu ikilemlere karşı çözüm konusunda farklı düşündüklerini saptamıştır. Antrenörlerin kendilerine ilişkin görüşleri ile sporcuların görüşleri arasındaki fark, değerlendirilen (antrenör) ve değerlendiren (sporcu) arasındaki farklı beklentilerden kaynaklanıyor olabilir, şöyle ki; antrenörlere göre meslek etiğine uygun bir eylem, sporculara göre uygun olmayabilir.

Kadın antrenörler, erkek antrenörlere göre meslek etiğine daha uygun davrandıklarını belirtmiştir. Kadın ve erkek antrenörlerin farklı düşünmesi, erkek antrenörlerin kadın antrenörlere göre sert mizaçlı, kadın antrenörlerin ise daha hoşgörülü ve anlayışlı kişilik özelliklerine sahip olmasından kaynaklanmış olabilir. Bu çalışmanın sonuçlarının aksine Güvendi, Türksoy, Keskin, Altıncı ve Şahin (2016), erkek antrenörlerin kadın antrenörlere göre meslek etiğine daha çok uyduklarını saptamıştır. Drewe'ün (2000) çalışmasında, etik ikilemler konusunda erkek ve kadın antrenörlerin farklı düşündükleri belirtilmiştir. Stewart da (2014) çalışmasında, antrenörlük eğitimi alan erkek ve kadın öğrencilerin spor etiğine uygun olmayan olaylarda görüşbirliği içinde olmadıklarını saptamıştır.

Bireysel branş sporcuları, takım branşlarındaki sporculara göre antrenörlerinin meslek etiğine daha çok uyduklarını belirtmiştir. Bu fark, bireysel branş antrenörlerinin takım branşlarındaki antrenörlere göre, sporcularına karşı daha yakın, bire bir ve yoğun iletişim kurmalarından kaynaklanmış olabilir. Bireysel branşlarda bir tek kişinin başarısı antrenörün başarısı anlamına gelmektedir. Takım sporlarında ise birden fazla sporcunun başarılı olması söz konusudur. Dolayısı ile antrenörün bireysel branşlarda tek bir sporcuya daha fazla zaman ayırır ve ilgi gösterir. Bu durumda bireysel branşlarda sporcular antrenörleri ile daha fazla zaman geçirmekte ve antrenörlerinin davranışları ile daha uygun bir süreç yaşamaktadırlar.

Spor yaşı büyük ve eğitim düzeyi daha yüksek olan sporcular, spor yaşı küçük olan ve eğitim düzeyi daha az sporculara göre, antrenörlerin meslek etiğine daha az uyduklarını belirtmiştir. Bu durum, sporcuların deneyimi ve eğitim düzeyi arttıkça, antrenörlerinin davranışlarını daha bilinçli ve bütüncül değerlendirmelerinden kaynaklanmış olabilir.

Antrenör ve sporcu görüşleri karşılaştırıldığında antrenörler, antrenörlük meslek etiğine daha çok uyduklarını belirtmiştir. Benzer şekilde, Dolaşır (2005), Karakoç vd., (2011) Certel, Alkış ve Gürpınar'ın (2018) çalışmalarında da antrenörler, antrenörlük meslek etiğine yüksek düzeyde uyduklarını belirtmiştir. Bu üç çalışma sonucunun mevcut araştırmanın sonuçları ile örtüşmesi, antrenörlerin meslek etiğine önem verdiklerini ve duyarlı olduklarını göstermekte, bu durumun sporun öğretimine ve gelişmesine olumlu yönde etki yapacağı düşünülmektedir.

Mevcut araştırmada antrenörlerin meslek etiğine uygun davranışları konusunda sporcular eğitim düzeyi ve sporcu yaşlarına göre farklı düşünmektedirler. Bu sonuçların aksine, Çeviker (2013), antrenörlerin etik dışı davranışlar konusunda, sporcuların eğitim düzeyi ve sporcu yaşına göre fark olmadığını saptamıştır. Bu çalışmada ise bu bulguların aksine sporcuların eğitim düzeyi ve sporcu yaşı değişkenlerinde anlamlı farklar görülmesinin sebebinin: eğitim

seviyesinin yüksek olması ile değerlendirmenin daha bilinçli ve objektif yapılmasından, artan spor yaşı ile ise sporcuların antrenörlerini değerlendirirken belli bir tecrübeye ve birikime göre değerlendirmesinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak antrenörlerin meslek etiğine yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Antrenörlerin sergiledikleri davranışların kural etiği çerçevesinde ahlaki açıdan uygun olduğu söylenebilir. Bu durum, antrenörlerin mesleki kurallara karşı olumlu tutumları ile açıklanabilir. Ancak antrenörler ve sporcuların, antrenörlerin meslek etiğine uymaları konusunda farklı görüşte olmaları düşündürücüdür. Kural etiği açısından antrenörler kendilerini mükemmellik düşüncesine daha yakın görürken, sporcular antrenörlerce sergilenen davranışların o kadar da kusursuz olmadığı kanaatindedir. Antrenör ve sporcuların görüşlerinin birbirinden farklı olması istenilen bir sonuç değildir. Kurumsallaşmış antrenör meslek etiği kurallarının, spor federasyonları veya meslek dernekleri tarafından ortaya konması ve yaptırımlarla desteklenmesi, meslek etiğine uygun olmayan davranışları en aza indirecek, antrenörlük mesleğinin niteliğinin ve onlardan hizmet alanların memnuniyetinin artmasını sağlayacaktır.

Çıkar Çatışması: Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma Dizaynı- BK; OÖ, İstatistik analiz- BK; OÖ, Makalenin hazırlanması- BK; OÖ: 1. ve 2. yazarlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Verilerin Toplanması- BK: 1. yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Ankara Üniversitesi Etik Kurulu

Tarih: 06/02/2019

Sayı/Karar No: 67

KAYNAKLAR

- Behun, R. J. (2008). *An Analysis of beginning counselor education master's degree candidate's ability to make ethical decisions based on the american counseling association's ethical standards after having completed a course in professional ethics*. Pittsburgh: Duquesne University.
- Büyüköztürk, Ş. (2019). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Campbell, E. (2000). Professional ethics in teaching: Towards the development of a code of practice. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 203-222. <https://doi.org/10.1080/03057640050075198>
- Certel, Z., Alkış, A. ve Gürpınar, B. (2018). Antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinin antrenör ve sporcu gözüyle değerlendirilmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, VIII(2), 223-231. <https://doi.org/10.13114/MJH.2018.418>
- Coaching Association of Canada. (2018, Nisan 28). CAC Code of Conduct. https://www.coach.ca/files/CAC_Code_of_Conduct_EN.pdf
- Çeviker, A. (2013). *Ankara amatör süper lig futbolcularının antrenörlerinde gözlemledikleri etik ve etik dışı davranışlar*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- DeSensi, J. T. & Rosenberg, D. (1996). *Ethics in sport management*. Morgantown: Fitness Information Technology.
- Dolaşır, S. (2005). *Antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerine ilişkin antrenör ve sporcu görüşleri*. Ankara: Gazi Yayınevi.
- Drewe, S. B. (2000). Coaches, ethics and autonomy. *Sport, Education and Society*, 5(2), 147-162. <https://doi.org/10.1080/713696030>.
- Erdemli, A. (2002). *Spor felsefesi*. İstanbul: E Yayınları.
- Erol, E. G. (2012). *İletişim ve etik*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Ertürk, K. Ö. (2019). Medya etiğinin temel ilke ve dinamikleri. Işık, M. (Ed.), *İletişim ve etik*, 5. Baskı, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Güven, Ö. ve Öncü, E. (2012). Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeğinin Geliştirilmesi, *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 67-75. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000222
- Güvendi, B., Türksoy, A., Keskin, N., Altıncı, E. E. ve Şahin, S. (2016). Antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 7, 43-61. <https://doi.org/10.17360/UHPPD.2016723148>
- Hamilton, M. G. B. & LaVoi, N. M. (2017). Ethical professional identity and the development of moral exemplar collegiate coaches. *Journal of Moral Education*, 46(2), 114-128. <https://doi.org/10.1080/03057240.2017.1313724>
- Haney, C. J., Long, B. C. & Howell-Jones, G. (1998). Coaching as a profession: Ethical concerns. *Journal of Applied Sport Psychology*, 10(2), 240-250. <https://doi.org/10.1080/10413209808406391>
- Hardman, A., Jones, C. & Jones, R. (2010). Sports coaching, virtue ethics and emulation. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 15(4), 345-359. <https://doi.org/10.1080/17408980903535784>
- Healey, J. (2015). *Fair play and integrity in sport (Issues in Society, 383)* Thirroul: The Spinney Press.
- Hitt, W. D. (1990). *Ethics and leadership putting theory into practice*. Columbus: Battelle Press.

- Kayır, B. ve Özbek, O. (2021). Antrenörlerin meslek etiği davranışlarına ilişkin antrenör ve sporcu görüşleri. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-12.
- Karakoç, Ö., Yüksek, S., Aydın, A. D., Karakoç, B., Yetiş, Ü. & Baydil, B. (2011). Milli takım düzeyindeki erkek judocuların kulüp antrenörlerinde gözlemledikleri etik dışı davranışlar. *Kastmonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 321-332.
- Kayır, B. ve Özbek, O. (2019). Antrenörlerin Meslek Etiği Davranışları Ölçeği: Ölçek Geliştirme ve Geçerlik Çalışması. *Spormetre*, 17(3), 133-144. <https://doi.org/10.33689/spormetre.601953>
- Kidder, R. M. (2009). *How good people make tough choices: resolving the dilemmas of ethical living*. New York: HarperCollins e-books.
- Lumpkin, A., Stoll, S. K. & Beller, J. M. (2003). *Sports ethics applications for fair play*. New York: McGraw-Hill Education.
- Lyle, J. & Cushion, C. (2016). *Sport coaching concepts: A framework for coaching practice*. New York: Routledge.
- Martin, T. A. (2015). *Unsettling professional code: Relationship boundaries and ethical possibilities*. The University of North Carolina, Greensboro.
- Naagarazan, R. S. (2006). *Textbook on professional ethics and human values*. New Delhi: New Age International.
- Nuttall, J. (1997). *Ahlak üzerine tartışmalar: Etiğe giriş*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Özbek, O. (1999). Sporda etik dışı davranış alanları ve etik ilkeler. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(4), 38-50.
- Potrac, P., Jones, R. & Armour, K. (2002). "It's all about getting respect": The coaching behaviours of an expert English soccer coach. *Sport, Education and Society*, 7(2), 183-202. <https://doi.org/10.1080/1357332022000018869>
- Rosa, B. A. (2015). *Ethics in sport-guidelines for teachers*. Mafra: Luso-Illyrian Institute for Human Development.
- Sabock, M. D. & Sabock, R. J. (2011). *Coaching a realistic perspective*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.
- Simon, R. L. (2010). *Fair play: The ethics of sport*. Boulder: Westview Press.
- Stewart, C. C. (2014). Sportmanship, gamesmanship, and the implications for coach education. *Strategies – A journal for Physical and Sport Educators*, 27(5), 3-7. <https://doi.org/10.1080/08924562.2014.938878>
- Street, B. B. (2002). *A Comparative analysis of professional codes of ethics*. Michigan: Central Michigan University.
- Taylor, B. (2006). Coaching. In Ferrero, F. (Ed.), *British Canoe Union, Coaching Handbook*. Wales: Pesda Press.
- Thompson, M. & Dieffenbach, K. (2015). Measuring professional ethics in coaching: Development of the PISC-Q. *Ethics & Behavior*, 26(6), 507-523. <https://doi.org/10.1080/10508422.2015.1060578>
- Travers, P. D. & Rebores, R. W. (2000). *Foundations of education: Becoming a teacher*. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2011). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ward, S. J. A. (2011). *Ethics and the media: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wood, A. W. (2008). *Kantian ethics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zorba, E. (2012). *Herkes için yaşam boyu spor*. Ankara: Neyir Yayınları.

Bu eser [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.